

УДК 351.741

Ліщук Б. В. – здобувач кафедри адміністративної діяльності Національної академії внутрішніх справ, м. Київ;
Кириченко І. Г. – старший викладач циклу тактичної підготовки, вогневої та фізичної підготовки державної установи «Академія патрульної поліції», м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КАНАДИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Узагальнено результати відрядження делегації державної установи «Академія патрульної поліції» в Канаду з метою вивчення досвіду у сфері професійної підготовки поліцейського Канади й участі в освітній програмі «Курс особистої безпеки для інструкторів поліцейських» на базі Канадської поліцейської місії в Україні. Висвітлено корисний досвід Канади в контексті реформування органів Національної поліції України.

Ключові слова: поліція, Канада, професійна підготовка, поліцейський, освітня програма.

У розвинених державах світу накопичено різноаспектний досвід щодо підготовки фахівців для поліцейських служб. Організація діяльності поліції у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки, протидії злочинності в усіх її виявах у кожній країні має певну специфіку й особливості. Відповідно до структури, завдань, правового регулювання правоохоронного органу формуються й національні системи підготовки кадрів. Деякі країни успішно пройшли або проходять шлях реформ, зокрема правоохоронної системи, і їхній досвід може бути корисним для нашої держави.

На сучасному етапі функціонування Національної поліції України постало питання якісного вдосконалення системи професійної підготовки кадрів. Безумовно, у цьому контексті важливу роль має відігравати вивчення найкращого

зарубіжного досвіду підготовки поліцейських, що стосується, зокрема, поліції Канади.

Аспекти професійної підготовки поліції Канади досліджували переважно іноземні науковці, а саме: Р. Бернауер, Дж. Верс, К. Медскер, П. Мейер, М. Пейн, Ф. Роберт та ін. Питання правового статусу й організації роботи федеральної поліції, її професійної підготовки висвітлено в працях О. Бандурки, Л. Варунц, В. Заросила, О. Негодченка, В. Сокурєнка, О. Ярмиша, однак комплексно окреслене коло проблем не проаналізовано.

Зазначене зумовлює актуальність наукового дослідження професійної підготовки поліцейських в Академії Королівської канадської кінної поліції (АКККП), її теоретичного та практичного значення.

Метою статті є з'ясування особливостей професійної підготовки кадрів в АКККП, організації навчального процесу, використання й адаптації досвіду канадської поліції в процесі навчання працівників державної установи «Академія патрульної поліції» за програмою «Курс особистої безпеки для інструкторів поліцейських». Окреслене має важливе значення для вдосконалення відповідної роботи в системі Національної поліції України, оскільки досвід канадської поліції щодо підготовки поліцейських професійними кадрами в сучасних умовах визнано передовим.

Так, упродовж лютого 2018 року делегацію державної установи «Академія патрульної поліції України» на чолі з начальником академії В. Я. Лісничуком було відряджено до Канади на запрошення та за підтримки Канадської поліцейської місії в Україні та проекту підтримки підготовки поліцейських (Police Training Assistance Project – РТАР). Делегація взяла участь в освітньо-ознайомлювальному візиті до АКККП в м. Реджайна щодо актуальних питань у системі професійної підготовки для представників правоохоронних органів. Мета відрядження – запозичення досвіду роботи в мультимедійному тирі, організації підготовки поліцейських Канади [1].

Академія КККП в місті Реджайна (провінція Саскачеван) є високоструктурованою організацією, діяльність якої спрямована на опанування правоохоронцями методів професійної діяльності й управління конфліктами [2].

Цей заклад є одним із найвідоміших центрів підготовки співробітників правоохоронних органів не тільки в Канаді, а й у всьому світі.

Програма підготовки кадета передбачає шестимісячний (26-тижневий) базовий навчальний курс, який викладають обома офіційними мовами. Навчальна програма містить низку інтерактивних заходів: практичні сценарії, рольові ігри, лекції, дискусії (загалом – 841 год).

Відповідно до стандартів навчання поліцейських, програми охоплюють сім основних напрямів: 1) прикладні поліцейські науки (370 год); 2) вогнева підготовка (104 год); 3) поліцейська тактика захисту (99 год); 4) автотранспорт (67 год); 5) фізична підготовка (46 год); 6) корпоративна та стройова підготовка (43 год); 7) інші практичні заходи, іспити (112 год). Після успішного завершення кадетської програми навчання курсантам може бути запропоновано роботу в КККП, а також їм надають статус офіцера світу. Після закінчення закладу навчання кадета триває ще шість місяців у практичному підрозділі за програмою «Польовий коучинг», де він виконує обов'язки, покладені на КККП, під керівництвом досвідченого наставника [3].

У процесі навчання майбутніх співробітників КККП акцентують увагу на формуванні практичних навичок професійної діяльності в обстановці, максимально наближеній до реальної, що має на меті підготовку високопрофесійних і фізично тренованих поліцейських кадрів.

Відповідно до концепції діяльності КККП і компетенцій, необхідних для якісної поліцейської діяльності на рівні громад, можна визначити такі цілі програми навчання кадетів: 1) сформувати належний рівень професійної та соціальної поведінки; 2) сприяти набуттю знань і вмінь, важливих для ефективної взаємодії поліції із суспільством; 3) забезпечити засвоєння знань для належного виконання професійних обов'язків; 4) розвивати навички спілкування (електронного, усного та письмового), необхідні для ефективної поліцейської роботи; 5) сформувати знання, уміння та навички, пов'язані з безпечним збиранням і фіксацією доказів на місці події, правильними діями на місці події, поводженням із вогнепальною зброєю відповідно до вимог законодавства, застосуванням методів самооборони згідно з положеннями закону, кодексу поведінки та принципами поліцейської діяльності в громадах;

6) сприяти набуттю знань стосовно використання затверджених методик із проведення заходів втручання й управління ситуаціями, заходів щодо запобігання та подолання конфліктів для забезпечення громадського порядку та безпеки, особистої безпеки поліцейського; 7) формувати правильне усвідомлення значення поліцейської діяльності кадетами та їхніми сім'ями.

У процесі навчання використовують модель CAPRA (С – клієнти; А – отримання й аналіз інформації; Р – партнерство; R – відповідь; А – оцінка для постійного поліпшення), що реалізує взаємодію між КККП та суспільством, розв'язуючи проблеми партнерства та безперервного навчання. Модель CAPRA допомогла визначити компетенції, які необхідні для ефективної поліцейської діяльності на рівні громад.

Професійну підготовку поліцейських здійснюють за такими основоположними підходами: 1) підхід, орієнтований на суспільство й окремого громадянина; 2) комплексний підхід, спрямований на вирішення ситуацій, які виникають під час виконання поліцейських повноважень.

Підхід, орієнтований на суспільство й окремого громадянина, визначає, що особи, які звертаються за допомогою, потерпілі, свідки та підозрювані мають одержати рівень обслуговування, професійний, етичний, законний, узгоджений із громадськими інтересами. Такий підхід утверджує важливість організації поліцейської діяльності відповідно до потреб суспільства й окремих громадян [3].

Для визначення ефективності роботи поліції загалом дедалі частіше використовують такі критерії, як ставлення поліцейського до виконання власних обов'язків і підрозділу, ставлення населення до діяльності органів поліції. У цьому контексті в більшості вітчизняних і зарубіжних досліджень поліцію характеризують як «систему гуманного та конституційного застосування законної влади в інтересах громадян, що діє на підставі високих етичних стандартів» [4].

Майбутні поліцейські в АККП проходять підготовку до дій у службових ситуаціях шляхом проведення досліджень, збирання інформації, виконання групових завдань. Сценарний підхід до вирішення службових ситуацій надає кадетам можливість отримати знання та набути навичок, які знадобляться під час поліцейської діяльності, брати участь у спільному розв'язанні проблем, що постають. Сценарії призначені для опрацювання

підходів, ґрунтованих на реальних ситуаціях, до спілкування з громадянами, їхнього захисту від протиправних посягань, забезпечення дотримання законності та запобігання злочинам. Увагу акцентовано на опануванні методів вивчення ситуації, її аналізі, оцінюванні та реагуванні. Сценарії розробляють експерти в галузі поліцейської діяльності та викладачі.

Вивчаючи прикладні дисципліни, майбутні поліцейські тренують навички встановлення партнерських стосунків із населенням. Навчальну програму розділено на п'ятнадцять модулів, кожен з яких вибудований навколо одного сценарію. Модулі містять стратегії розв'язання проблем (CAPRA). За результатами навчання кадети повинні успішно скласти проміжний і підсумковий іспити.

Важливу роль у підготовці поліцейських відіграє поліцейська тактика захисту в контексті моделі втручання для вирішення інциденту. Цю модель було розроблено за такими принципами: 1) основне завдання будь-якого втручання – громадська безпека; 2) безпека поліцейських має істотне значення для громадської безпеки; 3) модель втручання слід завжди застосовувати на підставі ретельної оцінки ризику; 4) оцінка ризику має враховувати ймовірність і ступінь загрози життю, травмування та пошкодження майна; 5) оцінка ризиків – безперервний процес, управління ризиками необхідно здійснювати відповідно до зміни ситуацій; 6) найкраща стратегія – це найменш нав'язливе втручання, необхідне для управління ризиками; 7) оптимальне втручання – це таке, що завдає найменшої шкоди [3].

Кадети засвоюють різні методи в процесі відпрацювання практичних ситуацій, зокрема: вилучення підозрюваних із транспортних засобів, переміщення їх через дверні отвори, стійки, блоки, удари, використання кийків, захоплення, захист від ударів, звільнення від утримання тіла, застосування наручників, а також використання засобів захисту від зброї.

Навчальна програма з вогневої підготовки передбачає оволодіння знаннями та навичками застосування вогнепальної зброї, а саме напівавтоматичного 9-мм пістолета та рушниці. У процесі підготовки використовують тренажери для імітації застосування вогнепальної зброї, що дають змогу навчити кадетів приймати рішення в ситуаціях, коли застосування вогнепальної зброї може бути виправданим. Навички стрільби кадети розвивають у найсучаснішому мультимедійному типі.

Міністерство внутрішніх справ України та Національна поліція України здійснює роботу щодо збирання, аналізу та адаптації матеріалів міжнародного досвіду для використання в діяльності правоохоронних підрозділів. Реалізація заходів з удосконалення системи професійної підготовки поліцейських та ефективного виконання службових завдань стала можливим завдяки міжнародним партнерам України, а саме уряду Канади. Вони не лише надали суттєву фінансову підтримку, а й організувати відрядження до України досвідчених інструкторів, які брали участь у навчанні особового складу поліції з тактичної та вогневої підготовки.

Беззаперечним є те, що реалізація урядових програм Канади щодо оптимізації діяльності поліції, а саме: проекту підтримки підготовки поліцейських (Police Training Assistance Project – РТАР) за фінансового сприяння Міністерства закордонних справ Канади, а також Канадської поліцейської місії в Україні – сприяла підвищенню рівня професійної підготовки поліцейських, передусім важливої її складової – тактичної підготовки.

Результатами такої роботи стала участь представників державної установи «Академія патрульної поліції» в навчанні за програмою «Курс особистої безпеки для інструкторів поліцейських» (15 січня – 16 лютого 2018 року). Курс тривав упродовж чотирьох тижнів, кожен тиждень було розраховано на окремий комплекс навчання та застосування різних заходів і методів визначення рівня підготовки слухачів. За результатами кожного комплексу складали іспит, було надано можливість одного перескладання.

До навчальної групи, сформованої з десяти слухачів, було залучено інструкторів із Канадської поліцейської місії в Україні. Перший тиждень підготовки передбачав напрацювання навиків, прийомів і способів затримання, контролю й утримання правопорушників. Розробляли прийоми рукопашного бою, надягання наручників у співпраці та в разі невиконання законних вимог поліцейського, застосування засобів сльозогінної та дратівливої дії, гумової палиці. Слухачі ознайомилися з моделлю застосування сили і тактичними принципами, які використовують у службовій діяльності поліцейські Канади.

Модель застосування сили передбачає, що на одну й ту саму ситуацію кожен поліцейський може реагувати по-різному. Тези, які прописані на внутрішньому та зовнішньому колах і

розміщені один навпроти одного (див. рисунок), не означають, що дії поліцейського прямо пропорційні діям правопорушника. Перевага поліцейського має бути на рівень вищою.

Приклад: правопорушник намагається скоротити дистанцію та завдати удару поліцейському, перебуваючи в боксерській стійці. У цій ситуації реагування має бути на сходінку вище, а саме: застосування гумового кийка, засобів сльозогінної та дратівливої дії. Якщо правопорушник учиняє зазначені дії, проте в руках тримає ніж, реагування поліцейського на сходінку вище – застосування вогнепальної зброї, але не навпаки.

Модель застосування сили

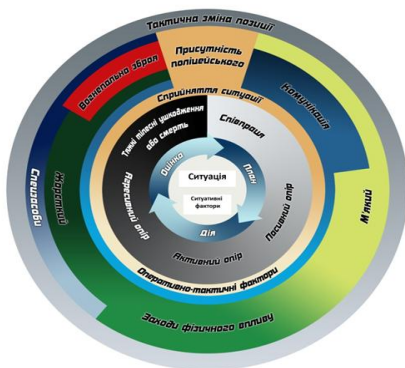

Рис. Модель застосування сили поліцейськими

Під час використання моделі застосування сили поліцейський має дотримуватися таких тактичних принципів: 1) укриття і прикриття; 2) ознаки загрози; 3) час і відстань; 4) правило «один плюс один»; 5) вербалізація (комунікація); 6) деескалація; 7) психологія виживання.

Після закінчення тижневого навчання слухачі складають іспит, який містить чотири блоки по 4–5 задач у кожному. Слухачам необхідно відпрацювати та вирішити по одній задачі з кожного блоку. Іспит проводять у малих групах за таким порядком: 1) слухач, який складає іспит, має взяти білет і пояснити, чи зрозуміле йому завдання; 2) слухач повинен підійти до своєї групи та провести заняття як інструктор, тобто йому потрібно не лише

правильно виконати певний прийом, а й навчити інших слухачів правильно його виконувати; 3) у разі успішного складання іспиту кандидат переходить на наступний рівень навчання.

На другому тижні курсу здійснюють підготовку учасників за такими напрямками: 1) робота з транспортним засобом; 2) робота в приміщеннях.

Під час роботи з транспортним засобом відпрацьовують такі ситуації: якщо правопорушник співпрацює з поліцейськими; у разі виникнення високого рівня загрози, коли водія та/або пасажирів підозрюють у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину; у разі надходження інформації про наявність зброї чи інших небезпечних предметів у транспортному засобі.

Під час навчання розглядають різні види транспортних засобів (мотоцикли, легкові та вантажні автомобілі) й аспекти роботи з ними. Вивчають і шляхи примусового усунення від керування транспортним засобом.

Напрямок роботи в приміщеннях передбачає засвоєння безпечного та непомітного підходу до будівлі, розташування службового автомобіля, пересування всередині будівель, проходження сходами, коридорами, безпечного входу в кімнату та виходу з неї, перевірки горищ і підвалів. Увагу акцентують на здійсненні протидії «активному стрілку» (злочинець, який уже вчинив або намагається вчинити насильство проти особи чи осіб та продовжує активні дії після появи поліції; масовий убивця, який вбиває (або намагається вбити) з близької відстані під час однієї запланованої події, щоб стати відомим). Заходи щодо припинення дій зазначеної особи вимагають негайного втручання поліцейських, оскільки зволікання може призвести до збільшення кількості жертв і погіршення ситуації загалом. Більшість таких інцидентів закінчується ліквідацією «активного стрілка» або його самогубством. Головний принцип у такій ситуації – не обмежуватися теоретичними заняттями, а відпрацьовувати на місцевості різні сценарії розвитку подій, використовуючи амуніцію та зброю.

У кінці тижня знову складають іспит на знання та вміння викладати опрацьований матеріал. У разі успішного складання слухач переходить на наступний рівень.

На третьому тижні курсу починається доволі складний, проте цікавий етап навчання: за сценаріями слухачі відпрацьовують ситуації як поліцейські. Кожен з учасників має успішно пройти за

тиждень мінімум три сценарії з п'яти для успішного складення іспиту. Важливе значення на цьому етапі має дотримання правил безпеки для учасників курсу, оскільки в разі найменшого відхилення слухач не здає сценарій.

Під час опрацювання ситуацій використовують і відпрацьовують усі навички та знання, здобуті під час перших двох тижнів навчання. Щоразу перед проходженням сценаріїв учасники повторюють правила безпеки та проходять перевірку щодо наявності небезпечних предметів або предметів, які можуть завдати шкоди учасникам чи заважати проведенню заняття. Після цього один з учасників проходить сценарій, група тим часом чекає своєї черги в іншому приміщенні. Учаснику сценарію зачитують фабулу (текст виклику для поліцейського) та видають спорядження. Після відпрацювання сценарію відбувається брифінг на якому інструктор ставить запитання, а учасник відповідає, чому він діяв у цій ситуації саме так, а не інакше. Учасник має передати всі емоції, які він відчував як поліцейський, та розповісти все так, ніби він свідчить за цією справою в суді. Від того, наскільки правильно учасник зрозумів ситуацію, також залежить успішність складання іспиту.

На останньому тижні курсу учасники знову проходять сценарії, але вже як інструктори для поліцейських. Тобто вони самі зачитують правила безпеки та вимагають їх дотримання. Якщо інструктор усе правильно використовував (дотримувався правил безпеки, організував проведення сценарію, брифінгу тощо), то він успішно склав сценарій. Якщо кандидат склав три сценарії з п'яти, йому видають свідоцтво інструктора з особистої безпеки поліцейських.

Досвід канадської поліції часто запозичують правоохоронні органи інших держав. За дорученням канадського уряду розроблено програму допомоги в навчанні поліції (РТАР). Мета програми – надати можливість для навчання в міжнародному поліцейському співтоваристві, підвищити рівень знань і вмінь з оперативних й адміністративних питань на тривалу перспективу [5].

Здійснене дослідження дає підстави для таких висновків та узагальнень:

1. У сучасних умовах нагальною є необхідність розроблення та використання найкращої моделі професійної підготовки поліцейських, що має враховувати досвід провідних країн,

адаптувавши його до умов службової діяльності Національної поліції України.

2. Оптимальною формою організації професійної підготовки працівників Національної поліції України є моделювання й аналіз типових та екстремальних ситуацій службової діяльності за розробленими сценаріями, яку використовують під час професійного навчання поліцейських Канади.

3. Актуальним є завдання щодо перегляду навчальних програм підготовки фахівців у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання з метою їхньої оптимізації та врахування передового зарубіжного досвіду для дисциплін професійного спрямування.

4. Слід запровадити відповідні курси навчання для слухачів первинної професійної підготовки та передбачати стажування в практичних підрозділах під керівництвом досвідченого наставника для ознайомлення з роботою органів та підрозділів Національної поліції України, застосування одержаних знань, умінь і навичок у практичних ситуаціях.

5. Доцільно залучати до проведення занять із курсантами вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, слухачів первинної професійної підготовки та розроблення сценаріїв працівників практичних підрозділів Національної поліції України та спеціалістів (експертів) у галузі поліцейської діяльності, активно застосувати в освітньому процесі інтерактивні методи навчання.

6. Модель взаємодії поліції із суспільством варто удосконалювати, ураховуючи досвід поліції Канади.

7. Необхідно запровадити вивчення курсу особистої безпеки поліцейських із курсантами вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, слухачами первинної професійної підготовки, залучаючи передовий зарубіжний досвід.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Матеріали відрядження представників Академії патрульної поліції до Академії Канадської королівської кінної поліції (м. Реджайна, Канада) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/academypatrolpolice/photos/pcb.553974244980618/553970681647641/?type=3&theater>. – Назва з екрана.

2. National Law Enforcement Training [Electronic resource] / Royal Canadian Mounted Police. – Mode of access: <http://www.rcmp-grc.gc.ca/depot/nlet-gfnp/index-eng.htm>. – Title from the screen.

3. Cadet Training Program [Electronic resource] / Royal Canadian Mounted Police. – Mode of access: <http://www.rcmp-grc.gc.ca/depot/ctp-pfc/index-eng.htm#aps-spa>. – Title from the screen.

4. Rush G. T. The Dictionary of Criminal Justice / G. T. Rush. – 3rd Edition. – Guilford : The Dushkin Publishing Group, Inc, 1991. – 252 p.

5. International Police Training [Electronic resource] / Royal Canadian Mounted Police. – Mode of access: <http://www.rcmp-grc.gc.ca/fs-fd/ipt-fpi-eng.htm>. – Title from the screen.

REFERENCES

1. Materialy vidriadzhennia predstavnykiv Akademii patrolnoi politsii do Akademii Kanadskoi korolivskoi kinnoi politsii (m. Radzhaina, Kanada) [Materials for the mission of the Academy of Patrol Police to the Academy of the Canadian Royal Equestrian Police (Regina, Canada)]. (n.d.). [www.facebook.com](https://www.facebook.com/academypatrolpolice/photos/pcb.553974244980618/553970681647641/?type=3&theater). Retrieved from <https://www.facebook.com/academypatrolpolice/photos/pcb.553974244980618/553970681647641/?type=3&theater> [in Ukrainian].

2. National Law Enforcement Training. *Royal Canadian Mounted Police*. Retrieved from <http://www.rcmp-grc.gc.ca/depot/nlet-gfpr/index-eng.htm>.

3. Cadet Training Program. *Royal Canadian Mounted Police*. Retrieved from <http://www.rcmp-grc.gc.ca/depot/ctp-pfc/index-eng.htm#aps-spa>.

4. Rush, G.T. (1991). *The Dictionary of Criminal Justice*. 3rd Edition. Guilford: The Dushkin Publishing Group, Inc.

5. International Police Training. *Royal Canadian Mounted Police*. Retrieved from <http://www.rcmp-grc.gc.ca/fs-fd/ipt-fpi-eng.htm>.

Стаття надійшла до редколегії 29.01.2018

Lishchuk B. – *Researcher of the Department of Administrative Activity of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine;*

Kyrychenko I. – *Senior Lecturer in the Cycle of Tactical Training, Fire and Physical Training of the Government Agency «Academy of Patrol Police», Kyiv, Ukraine*

Use of Experience of Canadian Police Training in the Activities of the National Police of Ukraine

The results of the trip by the delegation of the Ukrainian Academy of Patrol Police to Canada were summarized and analyzed in order to study current issues in the field of training Canada's police activities and participate in the training course «Personal Security for Police Instructors» conducted by the Canadian Police Mission in Ukraine. The experience of Canada in the context of reforming and improving the system of vocational training is described. The

necessity of using Canadian experience in the activities of the National Police of Ukraine is substantiated.

In many developed countries today, a large, varied and varied experience of training specialists for police services has been accumulated. The organization of the police activities to ensure public order and safety, the fight against crime in all its manifestations in each country has its own specifics and features. In accordance with the structure, tasks, legal regulation of the law-enforcement body in different countries, national training systems are being built. Many countries have successfully passed or are undergoing reforms, including the law-enforcement system, and their experience can be useful in Ukraine. At the current stage of functioning of the National Police of Ukraine, the issue of qualitative improvement of the system of training of police officers was raised. Undoubtedly, in this context, the study of the best foreign experience of police training should play an important role. Analyzing all of the above, in our work, we will focus on some issues that we believe will enhance the effectiveness of professional training of police officers to perform official duties. In this issue, the study of the experience of the leading countries of the world, in particular Canada, is relevant.

The above factors determine the relevance of scientific understanding of the training of police officers at the Academy of the Royal Canadian Equestrian Police (hereinafter – the Academy of Communist Party), its theoretical and practical significance.

The purpose of the article is to find out the features of professional training at the Academy of the Royal Canadian Equestrian Police, the organization of the educational process, the use and adaptation of the Canadian Police experience during the training of the staff of the Patrol Police Academy under the program «Personal Security Course for Police Instructors». All of the aspects outlined are important for improving the relevant work in the National Police System of Ukraine, as the Canadian Police's experience in training police departments by professional staff is considered advanced in modern conditions.

Keywords: police, experience, Canada, police training, curriculum.